

6. Networking uczelni i instytutów naukowych oraz programów dotujących współpracę międzynarodową jako wsparcie dla innowacji społecznych

STRESZCZENIE:

Tematyka networkingu - budowania i podtrzymywania szeroko pojętych sieci powiązań, stała się istotnym punktem rozważań dotyczących powstawania kapitału społecznego, a co za tym idzie, sukcesu gospodarki opartej na innowacyjności. Ważną rolę do spełnienia przypisuje się systemowi edukacji, uczelniom i instytutom badawczym, które poprzez uczestnictwo w różnego rodzaju sieciach, przy wykorzystaniu wypracowanych wspólnie narzędzi i programów współpracy przyczyniają się do wykształcenia postaw i zachowań społecznych pożądaných w celu zbudowania społecznego kapitału rozwoju. Przedstawione przykłady istniejących sieci i programów promujących mobilność i współpracę międzynarodową są próbą znalezienia odpowiedzi na pytanie w jaki sposób networking uczelni i instytutów naukowych wpływa na budowanie kapitału społecznego.

6.1. WPROWADZENIE

W dobie globalizacji doszło do zmiany położenia punktu ciężkości pomiędzy kluczowymi gospodarkami światowymi. Wschodzące kraje takie jak Chiny czy Indie stają się ogromną konkurencją i zagrożeniem dla liderów „starego porządku”. Żaden europejski kraj nie posiada wystarczających zasobów, aby samodzielnie konkurować na arenie międzynarodowej. Zaistniała sytuacja jest jednak szansą na rozwój i motywacją do wdrażania nowych rozwiązań i strategii, by stawać się coraz bardziej atrakcyjnym regionem. Na szczycie w Lizbonie w 2000 roku Europa wytyczyła dla siebie ważny cel strategiczny: stać się liderem w dziedzinie badań i innowacji. Założono, że w ciągu 10 lat nastąpi dynamiczny rozwój gospodarki opartej na wiedzy. Powstała Europejska Przestrzeń Badawcza (ang. European Research Area), dzięki której wypracowano wiele narzędzi wspomagających rozwój i innowacyjność oraz stymulujących współpracę międzynarodową na wszystkich poziomach. Jednakże sukces gospodarki opartej na innowacyjności zależy nie tylko od dynamicznego rozwoju badań i technologii, ale także od wykształcenia odpowiednich postaw i zachowań społecznych, takich jak zaufanie, kreatywność, odwaga i otwartość na nowatorskie rozwiązania itp. tj. od zbudowania kapitału społecznego.

6.2. PODSTAWOWE POJĘCIA I DEFINICJE

Po raz pierwszy pojęcie kapitału społecznego pojawia się w czasie I wojny światowej, następnie sporadycznie występuje w naukach społecznych w latach 60. XX w. Jednakże do terminologii naukowej przyjmuje się dopiero w latach 70. XX w. za sprawą francuskiego socjologa Pierre'a Bourdieu oraz trzech amerykańskich socjologów i politologów: Jamesa S. Colemana, Roberta D. Putnama oraz Francis Fukuyamy. Oni też po raz pierwszy podejmują próbę zdefiniowania pojęcia kapitału społecznego.

Wg P. Bourdieu kapitał społeczny definiowany jest jako: „zbiór rzeczywistych i potencjalnych zasobów, jakie związane są z posiadaniem trwałej sieci mniej lub bardziej zinstytucjonalizowanych związków wspartych na wzajemnej znajomości i uznaniu lub inaczej mówiąc z członkostwem w grupie, która dostarcza każdemu ze swych członków wsparcia w postaci kapitału posiadanego przez kolektyw, wiarygodności, która daje im dostęp do kredytu w najszerszym sensie tego słowa” (BOURDIEU 1986: S. 241-258).

Wg Jamesa S. Colemana: „kapitał społeczny jest cechą struktury społecznej, która wspiera konkretne działania aktorów, podejmowane w ramach tej struktury” (COLEMAN 1990). Jego myśl następnie propaguje i rozwija w swojej pracy „Demokracja w działaniu: tradycje obywatelskie we współczesnych Włoszech” Robert Putnam. Stwierdza, że „kapitał społeczny odnosi się tu do takich cech organizacji społeczeństwa, jak zaufanie, normy i powiązania, które mogą zwiększyć sprawność społeczeństwa ułatwiając skoordynowane działania. Tak jak i inne postaci kapitału, kapitał społeczny jest produktywny, umożliwi bowiem osiągnięcie pewnych celów, których nie dałoby się osiągnąć, gdyby go zabrakło (...) Na przykład grupa, której członkowie wykazują, że są godni zaufania i ufają innym, będzie w stanie osiągnąć znacznie więcej niż porównywalna grupa, w której brak jest zaufania” (PUTNAM, LEONARDI, NANETTI 1995: S. 258).

Innymi słowy, w rozumieniu Colemana i Putnama, na kapitał społeczny składa się ogół norm społecznych, lojalności i wzajemne zaufanie oraz sieci stowarzyszeń. Kontynuatorem tego nurtu jest Francis Fukuyama, wg którego: „Kapitał społeczny oznacza umiejętność współpracy międzyludzkiej w obrębie grup i organizacji w celu realizacji własnych interesów” (FUKUYAMA 1997). A głównym jego składnikiem jest zaufanie.

Podstawową różnicą, pomiędzy nurtem zapoczątkowanym przez Bourdieu, a tym reprezentowanym przez Colemana i Putnama jest położenie punktu odniesienia. Bourdieu definiuje kapitał społeczny z punktu widzenia jednostki, pozostali natomiast z perspektywy całej społeczności. Definicja Bourdieu pozwala dodatkowo na opisanie nieformalnych sieci powiązań i zależności oraz nie przedstawia kapitału społecznego jako zjawiska jednoznacznie pozytywnego. Według Putnama wszyscy członkowie danej grupy mają równy dostęp do jej kapitału społecznego, a jego podstawowym fundamentem jest wzajemne zaufanie.

W późniejszych opracowaniach Putnama, np. Better Together (PUTNAM, FELDSTEIN 2003) pojawia się rozróżnienie między kapitałem społecznym wiążącym (bonding) i pomostowym (bridging). Pierwszy z nich dotyczy więzi pomiędzy członkami jednej społeczności, drugi natomiast sieci pomiędzy osobami należącymi do różnych grup społecznych.

Według wszystkich powyższych definicji jednym z podstawowych elementów kapitału społecznego są istniejące sieci powiązań. Świadomy proces budowania sieci kontaktów za pomocą ciągłych relacji, których celem jest udzielanie sobie wzajemnej pomocy i wsparcia, a także wymiana informacji i zasobów nazywa się networkingiem. Może on funkcjonować na różnych poziomach: od nieformalnych kontaktów osobistych, po wielkie sieci krajowe i międzynarodowe. Głównym fundamentem, na którym opiera się networking jest wzajemne zaufanie, wynikające bezpośrednio z wcześniejszych doświadczeń oraz z przekonania o dobrej jakości. Budowanie zaufania jest procesem długofalowym i odbywa się przede wszystkim poprzez systematyczną współpracę oraz stałe podnoszenie umiejętności

i kompetencji współdziałających podmiotów. Należy pamiętać, że networking cechuje się procesowością. Raz powstałe sieci podlegają ciągłym przeobrażeniom i stwarzają niezliczone możliwości i szanse na rozwój. Wymaga to jednak systematycznej weryfikacji i samodoskonalenia się. Rozwój sieci zależy zatem przede wszystkim od jakości wcześniejszej współpracy.

Nawiązywanie coraz nowszych połączeń ma ogromne znaczenie zarówno dla podmiotów funkcjonujących już w sieci, jak i dla tych dopiero zaczynających jakąkolwiek współpracę. Nowi użytkownicy zyskują dostęp do wiedzy, umiejętności, kontaktów oraz informacji o nowych trendach, rozwiązaniach i możliwościach. Dla użytkowników o już ugruntowanej pozycji nowe połączenia pomagają obniżyć ryzyko stagnacji oraz stymulują ciągłe prace nad podnoszeniem jakości. Sieci mogą spełniać różne funkcje: służą jako kanały przepływu informacji, są oznaką statusu lub swoistym narzędziem certyfikacji, mogą być także wykorzystywane jako instrument wywierania wpływu. Przynależność do sieci niesie za sobą wiele korzyści, ale także i zobowiązania. Mogą one dotyczyć systematycznego wdrażania wypracowanych wcześniej rozwiązań, aktów legislacyjnych, przyjęcia ustalonych norm czy narzuconych przez wszystkich członków zasad. Ze względu na poziom relacji możemy wyróżnić sieci formalne, sojusze i umowy strategiczne, nieformalne związki zawodowe między pracownikami powiązanych organizacji, różnego rodzaju członkostwa oraz związki osobiste. Wszystkie z nich są równie istotne, a wykorzystanie wszelkich dostępnych zewnętrznych powiązań jest kluczowym mechanizmem w kreowaniu i rozwijaniu kapitału społecznego.

W raporcie „Polska 2030 wyzwania rozwojowe” został zdefiniowany dodatkowo określony typ kapitału społecznego, jakim jest społeczny kapitał rozwoju, „charakteryzujący się tym, że wzmacnia zdolność do współpracy, podkreślając znaczenie indywidualizmu i nieszablonowego, kreatywnego działania oraz nastawienia na rozwój, postęp i innowacje. [...] Cechy ludzi posiadających ten rodzaj kapitału społecznego to m.in. otwartość na postawy, poglądy i pomysły innych, innowacyjność, indywidualizm, wewnętrzsterowność, a nawet skłonność do podejmowania ryzyka, ale także poczucie obywatelskości, legalizm połączony jednak z konstruktywnym krytycyzmem” (DŁUGOOKRESOWA STRATEGIA ROZWOJU KRAJU „POLSKA 2030. TRZECIA FALA NOWOCZESNOŚCI”).

Cechy te w oczywisty sposób sprzyjają postępowi, mają charakter relacyjny, sieciowy oraz są związane bezpośrednio z zaufaniem, które stanowi jeden z najważniejszych elementów kapitału społecznego, w tym społecznego kapitału rozwoju.

6.3. UWARUNKOWANIA ROZWOJU KAPITAŁU SPOŁECZNEGO

Kapitał społeczny nie powstaje samoistnie. Jest efektem długotrwałych procesów, polegających na przewartościowaniu sposobu myślenia społeczeństwa i oparciu go przede wszystkim na zaufaniu i szeroko rozumianej współpracy dla osiągnięcia wspólnych celów. Większy poziom zaufania społecznego sprzyja większej elastyczności działania oraz sprawia, że nowe idee są łatwiej akceptowalne. Jednocześnie takie społeczeństwo ma większe skłonności do nonkonformizmu, a tym samym do kreatywnego i odważnego myślenia, tj. innowacyjności. Kapitał społeczny kształtuje się w kilku obszarach: rodzina, system edukacji, środowisko pracy oraz przestrzeń publiczna. Szczególną uwagę warto poświęcić dwóm z nich: edukacji oraz środowisku pracy, które, zwłaszcza na początku kariery zawodowej, często jest silnie powiązane z systemem kształcenia.

Ponieważ kapitał społeczny opiera się przede wszystkim na umiejętnościach i wiedzy ludzi, jego naturalny rozwój dokonuje się na wszystkich etapach kształcenia. Dlatego tak istotne jest stworzenie elastycznego systemu edukacji, który nie tylko dostarcza wiedzę, ale pobudza do samodzielnego i kreatywnego myślenia oraz do poszukiwania nowych, coraz doskonalszych rozwiązań. Budując społeczeństwo innowacyjne należy już od najwcześniejszych etapów kształcić

podstawowe cechy i umiejętności sprzyjające budowaniu więzi społecznych takich jak: organizacja pracy, odpowiedzialność, zaufanie, czy zdolność do pracy w grupach. Dobrze funkcjonujący system edukacji powinien wyposażyć absolwenta nie tylko w wiedzę adekwatną do potrzeb rynku pracy, także w umiejętności ciągłego podnoszenia swoich kwalifikacji oraz zdolności umożliwiające większą mobilność i elastyczność na rynku pracy. Zwiększenie nacisku na jakość dydaktyki oferowanej dzieciom, młodzieży, ale i dorosłym, np. w ramach systemu kształcenia przez całe życie, jak i prowadzonych badań jest kluczowym elementem budowania społecznego kapitału rozwojowego. Ponieważ uczelnie i jednostki badawcze są naturalnym środowiskiem do kształtowania potencjału innowacyjnego, wprowadzenie zmian w mentalności i postawach kadry nauczycielskiej i akademickiej oraz studentów i naukowców staje się jednym z najważniejszych wyzwań, przed jakimi staje współczesna Europa. Bardzo istotne jest z jakimi nauczycielami, koordynatorami i naukowcami mają kontakt uczniowie i studenci, do jakich technologii mają dostęp na wszystkich etapach nauki oraz jakie stosuje się metody nauczania.

6.4. UCZELNIE I INSTYTUTY BADAWCZE W SIECIACH POWIĄZAŃ

W pracy nad standaryzacją procesów edukacyjnych, poprawą jakości uczelni i doskonaleniem programów studiów niezwykle pomocna jest wymiana doświadczeń i międzyuczelniana współpraca. Uczestnictwo uczelni i instytutów badawczych zarówno w lokalnych jak i międzynarodowych sieciach powiązań, budowanie nowych i podtrzymywanie już istniejących kontaktów jest bardzo istotne w poszukiwaniu platformy współpracy dla budowania synergii pomiędzy uczelniami. Według teorii sieci społecznych, z punktu widzenia uniwersytetów i jednostek badawczych najkorzystniejsze są sieci otwarte, z dużą ilością tzw. „wolnych połączeń”. Są one w stanie generować nowe możliwości i idee dla swoich członków oraz poprzez różnorodność połączeń mają dostęp do szerszego zakresu informacji. Istnieje wiele programów i organizacji pełniących role pomostowe (bridging) nie tylko pomiędzy jednostkami edukacyjnymi, ale także pomiędzy nauką, społeczeństwem i biznesem. Inicjują nawiązywanie kontaktów, a tym samym ułatwiają dostęp do zasobów innych sieci oraz pozwalają na uczestnictwo w atrakcyjnych programach promujących międzynarodową współpracę oraz mobilność studentów i naukowców.

Doskonałym przykładem jest stworzony w ramach UNESCO program UNITWIN (University Twinning and Networking Programme), który poprzez budowanie sieci międzyuczelnianych i zachęcanie do międzynarodowej współpracy stymuluje transfer wiedzy pomiędzy instytucjami na całym świecie. Zasadniczym celem jego powstania była redukcja przepaści intelektualnej pomiędzy państwami o różnym poziomie rozwoju, zachęcanie do solidarności akademickiej oraz tamowanie fenomenu „brain drain”, czyli odpływu naukowców, intelektualistów i specjalistów z krajów słabiej rozwiniętych do krajów oferujących większe możliwości rozwoju. Sieci zbudowane pod UNITWIN spełniają podwójną rolę: z jednej strony służą jako tzw. „think tanki”, biorąc aktywny udział w wypracowywaniu strategii i diagnozowaniu przyszłych zadań, z drugiej strony pełnią role pomostowe pomiędzy nauką, społeczeństwem i prawodawcami oraz umożliwiają przepływ wiedzy pomiędzy instytucjami na całym świecie.

Przyszłością uczelni, instytutów badawczych oraz zasadności paradygmatów współczesnej edukacji zajmują się również międzynarodowe zrzeszenia, takie jak ogólnościatowa organizacja uczelni wyższych IAU (International Association of Universities). Głównym jej celem jest wypracowanie elastycznych narzędzi, które pozwolą odpowiednio reagować na nowe potrzeby oraz pojawiające się szanse i zagrożenia. Poprzez wymianę doświadczeń i pomysłów, wspólnie wypracowywane są nowe rozwiązania dotyczące poprawy jakości edukacji oraz zwiększenia atrakcyjności programów nauczania. Tworzone są nowe narzędzia oraz programy zachęcające do międzynarodowej współpracy i transferu wiedzy pomiędzy instytucjami na całym świecie. Aktualny projekt, przewidziany na lata 2011-2015, jest kontynuacją

wcześniejszego: „Strengthening Linkages for Improved Education: Higher Education and Research Working for EFA and education-related MDGs” ([HTTP://WWW.IAU-AIU.NET](http://www.iau-aiu.net)) rozpoczętego przez IAU w styczniu 2008 r. Jego najważniejsze cele to kreowanie możliwości i potencjału społeczeństwa poprzez edukację oraz budowanie platform informacyjnych. Przykładem takiej platformy jest wypracowany w pierwszej fazie, ogólnodostępny Portal on Higher Education (Research and Education For All and Related Millennium Development Goals) w skrócie HEEFA, który nie tylko zwiększa dostęp do danych na temat realizowanych projektów, ekspertów i ich wiedzy ale również, poprzez rozpowszechnianie informacji dotyczących współpracy między różnymi sektorami, zachęca do budowania interdyscyplinarnych zespołów badawczych.

6.5. PROGRAMY WYMIANY MIĘDZYNARODOWEJ JAKO NARZĘDZIE BUDUJĄCE KAPITAŁ SPOŁECZNY

By osiągnąć ambitne cele postawione przed Europejską Przestrzenią Badawczą, Unia Europejska zapoczątkowała również szereg programów pogłębiających współpracę międzynarodową. Jednym z ich głównych beneficjentów stały się uczelnie i jednostki badawcze. Powstała Europejska Przestrzeń Edukacyjna (European Higher Education Area), która ma na celu wdrażanie i udoskonalanie założeń Procesu Bolońskiego. Poza wspomnianymi wcześniej wytycznymi dla kierunków, w jakich powinny zmierzać współczesne systemy edukacji wypracowano serię narzędzi wspomagających, finansujących i inicjujących długotrwałe zmiany, które muszą się dokonać w społeczeństwie europejskim, aby stało się ono społeczeństwem innowacyjnym.

W celu promowania mobilności, wzajemnego zrozumienia, zaufania i współpracy międzynarodowej powstał program „Uczenia się przez całe życie” („Lifelong Learning Programme”- LLP), którego częścią składową jest powszechnie znany Erasmus/Erasmus Mundus. Jednym z głównych założeń programu Erasmus jest standaryzacja procesów edukacyjnych, poprawa jakości uczelni i dopasowania programów nauczania w celu zwiększenia ich atrakcyjności dla studentów i naukowców z innych państw. Stworzona sieć współpracujących ze sobą jednostek edukacyjnych zaszczepia ideę mobilności pośród swoich studentów. Poszerzając ich horyzonty poprzez zmianę otoczenia kulturowego i stawiane wyzwania, otwiera przed nimi nowe możliwości rozwoju, a także ułatwia nawiązywanie cennych pierwszych kontaktów i budowanie własnych sieci zawodowych. Im większa sieć powiązań uczelni, tym większe potencjalne możliwości i przyszłe ścieżki kariery studentów i naukowców. Każda podpisana umowa bilateralna oznacza nowe szanse i wykorzystywanie możliwości przez dobrze wykształcone, obeznane z nowoczesnymi technologiami młode pokolenie. Promowanie mobilności, współpracy międzynarodowej i uczestnictwa w wymianie kulturowej buduje i rozwija relacje oparte na afirmacji indywidualizmu, które pozwalają jednocześnie współdziałać i realizować określone cele.

Według raportu dotyczącego badań nad międzynarodową mobilnością studentów (INTERNATIONAL STUDENT MOBILITY LITERATURE REVIEW 2010) osoby, które skorzystały z programu Erasmus są zdecydowanie bardziej skłonne do szerszego postrzegania rynku pracy i nie ograniczania indywidualnej ścieżki kariery do kraju pochodzenia. Cechują się też większą pewnością siebie, tolerancją oraz łatwością nawiązywania współpracy. Możliwość funkcjonowania w odmiennej kulturze wpływa na zmianę sposobu myślenia i postrzegania otoczenia, co skutkuje większą otwartością na nowe możliwości i rozwiązania. Kształtowanie dokładnie takich postaw, zwiększających sprawność społeczeństwa, jest istotne, gdyż stanowią cenny kapitał społeczny.

Programy wymiany międzynarodowej dotyczą nie tylko zdobywania wiedzy, ale również doświadczenia zawodowego. Jest to niezwykle istotne, gdyż praca i środowisko zawodowe jest niemniej ważnym obszarem kształtowania się kapitału

społecznego. Odbywa się to poprzez realizację zadań zawodowych, dzięki interakcji z ludźmi oraz relacjom opartym na kontrakcie i współpracy.

Działający również w ramach LLP program, Leonardo da Vinci poprzez projekty wielostronne, propaguje wdrażanie innowacyjnych rozwiązań edukacyjnych w celu stałego podnoszenia kwalifikacji, aby jak najlepiej odpowiadały potrzebom zmieniającego się rynku pracy. Poprzez międzynarodową wymianę i staże promuje mobilność studentów i pracowników na europejskim rynku pracy oraz ułatwia im zdobywanie nowych kwalifikacji. Inicjuje powstawanie nowych sieci kontaktów oraz dzięki wspólnym działaniom stymuluje współpracę społeczności akademickiej i biznesu. Pomaga rozwijać indywidualne ścieżki kariery i realizować prywatne ambicje zawodowe studentów i naukowców.

Na podobnej zasadzie działa niezależna studencka organizacja IAESTE (The International Association for the Exchange of Students for Technical Experience), która oferuje studentom kierunków technicznych zdobywanie doświadczenia zawodowego poza granicami kraju. Od momentu powstania w 1948 r. IAESTE przyczyniło się do wymiany 335 000 studentów na całym świecie, odgrywając znaczącą rolę w budowaniu prywatnych sieci powiązań i rozwoju karier młodych naukowców i inżynierów. Na szczeblu krajowym natomiast organizacja promuje normy i wartości sprzyjające aktywności obywatelskiej i współpracy. W ramach komitetów lokalnych studenci współpracują z organizacjami pozarządowymi, instytucjami publicznymi oraz działają w ramach wolontariatu. Mechanizm ten tworzy zdolność do współdziałania i przyczynia się do budowania aktywności obywatelskiej w przyszłości.

Wszelkie programy promujące mobilność i współpracę międzynarodową spełniają jeszcze inne bardzo ważne zadania: budują otwartość i wrażliwość międzykulturową, ułatwiają i wspierają naukę języków obcych oraz kształtują umiejętności adaptowania się do warunków życia i pracy w różnych krajach europejskich. Uczestnicy takich programów odznaczają się zazwyczaj większą otwartością na nowe możliwości i rozwiązania. Stanowią zatem cenny kapitał społeczny, niezbędny do budowania gospodarki opartej na wiedzy.

6.6. WSPÓŁPRACA MIĘDZYSEKTOROWA JAKO INSTRUMENT PRZYSPIESZAJĄCY ROZWÓJ INNOWACYJNOŚCI

Wspominane wcześniej organizacje i programy pełnią rolę pomostowe (bridging) nie tylko pomiędzy jednostkami edukacyjnymi, ale także pomiędzy nauką, społeczeństwem i biznesem. Wypracowane dzięki nim bogate sieci powiązań uczelni i instytutów badawczych umożliwiają stały przepływ wiedzy technicznej, naukowców i inżynierów, dzięki czemu możliwe jest tworzenie ponadnarodowych projektów strategicznych, które stawiając czoła wspólnym wyzwaniom, budują jakość i konkurencyjność całego regionu. Głównym ich celem jest wypracowywanie i wspieranie nowych rozwiązań i innowacyjnych produktów, by następnie czerpać zyski z ich rozpowszechniania. Do jakości tych badań przyczyniają się często także powiązania z biznesem, stymulujące wymianę wiedzy i otwierające nowe kanały współpracy. Doskonałym przykładem mogą być programy wymiany north2north oraz northTRES (Northern Teaching Resources Exchange Programme), realizowane przez międzynarodową sieć uczelni i instytutów badawczych wspieranych przez lokalne firmy z rejonu koła podbiegunowego pod wspólną nazwą „University of the Arctic” ([HTTP://WWW.UARCTIC.ORG](http://www.uarctic.org)). Porozumienie stworzono w celu wzmocnienia kapitału społecznego północy z jednej strony poprzez likwidację barier w dostępie do edukacji, a z drugiej rozwijając dostosowany do warunków i potrzeb bogaty program edukacyjny, który otwiera nowe możliwości dla badań, wzrostu i rozwoju regionu. Platformę do dyskusji na tematy istotne dla całej podbiegunowej północy stanowi NRF (The Northern Research Forum). Jego zadaniem jest promowanie dialogu pomiędzy nauką a lokalnym biznesem. Dotyczy on przede wszystkim specyficznych szans i zagrożeń przed jakimi stają mieszkańcy regionu w zakresie zmian środowiskowych, ekonomicznych i społecznych.

Ciekawym przykładem współpracy międzynarodowej pomiędzy uniwersytetami może być również porozumienie siedmiu skandynawskich uczelni - UNISKA (University Alliance of Inner Scandinavia). Jego celem jest stymulacja ponadnarodowej współpracy pomiędzy nauką, edukacją i przemysłem całego regionu w celu wzrostu jego innowacyjności. Zainicjowanie współdziałania nauki z biznesem jest niełatwym, aczkolwiek koniecznym zadaniem. W ramach porozumienia powstało wiele projektów dotyczących edukacji, kariery, mobilności czy współpracy międzysektorowej.

Jedną z takich inicjatyw UNISKA, zasługującą na uwagę, jest interdyscyplinarny projekt 24hours. Przed grupą studentów stawiany jest realny problem, wskazywany przez wybraną firmę, który musi zostać rozwiązany w ciągu jednego dnia. Aby osiągnąć sukces konieczna jest kreatywność zespołu, otwartość na inne dziedziny wiedzy i daleko idąca współpraca. Projekt pozwala uczestnikom zmierzyć się z prawdziwym zadaniem, poznać inne punkty widzenia oraz nauczyć się funkcjonowania w grupie. Jest też szansą na zwrócenie na siebie uwagi potencjalnych pracodawców i nawiązanie cennych kontaktów. Jednocześnie lokalne firmy inwestując w relacje z uczelniami i jednostkami badawczymi stymulują przepływ wiedzy technicznej i wzmacniają więzi przemysłu z regionem, co jest istotnym czynnikiem w budowaniu jego innowacyjności i atrakcyjności.

Wszelkie badania międzynarodowe cechuje zarówno konkurencyjność, jak i konieczność współpracy. Z jednej strony wspólny cel stymuluje współdziałanie, z drugiej zaś pojawia się konkurencja, by właśnie do siebie przyciągnąć jak najlepszych naukowców. Są to dwie przeciwstawne siły sprawcze stymulujące nieustanne podnoszenie jakości i innowacyjności.

W ramach Siódmego Programu Ramowego powstała Europejska Rada ds. Badań Naukowych (ERBN, ang. European Research Council, ERC) wspierająca najlepszych inżynierów, naukowców i pracowników akademickich, ze wszystkich dziedzin. Ma ona na celu promowanie i finansowanie wysokiej jakości projektów i badań naukowych. Według raportu Komisji Europejskiej dotyczącego poprawy jakości badań na uczelniach (MUTUAL LEARNING ON APPROACHES TO IMPROVE THE EXCELLENCE OF RESEARCH IN UNIVERSITIES 2009), jednymi z najciekawszych projektów wskazywanych jako „dobre praktyki” są norweskie Centra Doskonałości (Centres of Excellence - CoE). Program przeznaczony dla wszystkich grup skupiających się na badaniach długofalowych, najczęściej jednak wykorzystywany przez uczelnie, okazał się sukcesem. Większości z powstałych CoE udało się stworzyć dynamiczny i interesujący program badań o międzynarodowym standardzie, a także stać się atrakcyjnymi partnerami do narodowej i ponadnarodowej współpracy. Centra Doskonałości zainteresowały i przyciągnęły naukowców i pracowników akademickich z całego świata oraz stworzyły podstawy dla współpracy interdyscyplinarnej. Jednocześnie znacznie poprawiły międzynarodowy status norweskich badań, co spowodowało wzrost konkurencyjności całego regionu.

Tworzenie warunków przyjaznych mobilności i współpracy naukowców z biznesem oraz aktywności kadry technicznej jest niezmiernie istotne również z punktu widzenia samych przedsiębiorstw. Bardzo interesującym przykładem wpływu międzysektorowego networkingu i współpracy międzynarodowej na rozwój innowacyjności jest powstanie regionu Hsinchu-Taipei na Tajwanie. Wg Anna Lee Saxenian and Jinn-Yuh Hsu (SAXENIAN, JINN-YUH HSU 2005: S. 235-259), kluczowym czynnikiem odpowiedzialnym za sukces przedsięwzięcia były społeczne i ekonomiczne sieci zbudowane przez wykształconych w Stanach Zjednoczonych tajwańskich inżynierów i naukowców. Podtrzymywane i wykorzystywane po powrocie na Tajwan silne powiązania z Doliną Krzemową, wymagając bliskiej współpracy i częstego przemieszczania się inżynierów pomiędzy regionami, wytworzyły swoistą międzynarodową społeczność techniczną, a region Hsinchu stał się ważnym, równorzędnym partnerem dla Doliny Krzemowej w rozwoju badań i innowacyjności. Utrzymujący się między nimi stały poziom wymiany naukowców, inżynierów podtrzymuje przepływ wiedzy technicznej,

umiejętności, kontaktów, kapitału oraz informacji o nowych rynkach i możliwościach. Przykład ten dobitnie ilustruje, jak ważnym narzędziem jest networking oraz jak istotne w budowaniu innowacyjności i rozwoju całego regionu jest wspieranie współpracy naukowców z przedsiębiorcami. Bez dobrze funkcjonujących sieci powiązań, będących kanałami przepływu informacji, spowolniony zostaje proces tworzenia nowatorskich rozwiązań.

6.7. KONKLUZJA

Dla przyspieszenia rozwoju innowacyjności i aby stawić czoła wyzwaniom jutra konieczne jest długofalowe inwestowanie w budowanie i umacnianie kapitału społecznego. Zasadniczym elementem jego rozwoju jest podniesienie kompetencji obywateli w zakresie umiejętności współpracy i aktywności społecznej. Pożądane postawy i kwalifikacje należy kształtować już od najwcześniejszych etapów edukacji. Jakość oferowanej dydaktyki jest kluczowym elementem budowania społecznego kapitału rozwojowego. Networking jest ważnym instrumentem, który uczelnie i instytuty badawcze mogą wykorzystać w celu wspierania jego rozwoju. Aktywne uczestnictwo w narodowych i międzynarodowych sieciach oraz przynależność do różnorodnych organizacji zrzeczających sprzyja wymianie doświadczeń i stymuluje przepływ wiedzy. Zwiększa także dostęp do programów zachęcających studentów i naukowców do mobilności i współpracy, które poprzez zmianę otoczenia kulturowego i stawiane wyzwania kształtują i wzmacniają pozytywne postawy społeczne takie jak zaufanie, odwaga, tolerancja i otwartość. Umożliwiają funkcjonowanie w odmiennej kulturze wpływają na zmianę sposobu myślenia i postrzegania otoczenia oraz ukazują nowe możliwości rozwoju i wyboru indywidualnej ścieżki kariery zawodowej. Inwestycja w międzynarodową edukację oraz ułatwianie im nawiązywania pierwszych kontaktów jest istotnym czynnikiem w budowaniu społeczeństwa innowacyjnego.

Aktywne uczestnictwo uczelni i instytutów badawczych zarówno w lokalnych jak i międzynarodowych sieciach oraz powiązania pomiędzy nauką i biznesem zapewniają stały poziom wymiany inżynierów, studentów i naukowców. Podtrzymują tym samym przepływ wiedzy technicznej, umiejętności, kontaktów, kapitału oraz informacji o nowych możliwościach. Jest to warunek konieczny dla stałego podnoszenia jakości edukacji i konkurencyjności badań i regionu na arenie ogólnoświatowej. Bez dobrze funkcjonujących sieci powiązań, będących kanałami przepływu informacji, spowolniony zostanie proces tworzenia nowatorskich rozwiązań. Międzysektorowa współpraca z jak największą ilością podmiotów oraz wypracowanie między nimi platformy porozumienia są konieczne dla utrzymania wysokiego poziomu działania i stawiania czoła wspólnym wyzwaniom, w celu budowania jakości i konkurencyjności całego regionu.

Networking wykorzystywany przez uczelnie i instytuty badawcze jest zatem istotnym narzędziem wspierającym powstawanie kapitału społecznego, a co za tym idzie, przyczynia się do sukcesu gospodarki opartej na innowacyjności.

6.8. LITERATURA

1. Breschi S., Malerba F., Clusters, Networks, And Innovation, Oxford University Press, Oxford 2005.
2. Bukowski M., Szpor A., Śniegocki A., Potencjał i bariery polskiej Innowacyjności, IBS, Warszawa 2012.
3. Gulda K., Edukacja dla innowacyjności [w:] Innowacyjność 2010. Raport przygotowany pod kierunkiem A. Wilmańskiej, Załuda-Lichota P. (red.), Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2010.
4. International student mobility literature review, Raport dla HEFCE & UK National Agency for Erasmus, HEFCE, Listopad 2010.

5. Mutual learning on approaches to improve the excellence of research in universities, Raport CREST, OMC Working Group, Marzec 2009.
6. Owen-Smith J., Network Theory: The basics, Uniwersytet w Michigan, dostępne przez: <http://www.oecd.org>.
7. Saxenian A., Hsu J.-Y., The Silicon Valley-Hsinchu Connection Technical Communities and Industrial Upgrading, "Industrial and Corporate Change", Tom 10, Nr 4, Oxford University Press, Oxford 2001, s. 235-259.

Źródła internetowe

1. Centres of Excellence (CoE), dostępne przez: <http://www.forskingsradet.no>.
2. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności wersja robocza, dostępne przez <http://zds.kprm.gov.pl>.
3. Encyklopedia zarządzania, dostępne przez: <http://mfiles.pl>.
4. European Higher Education Area, dostępne przez: <http://www.ehea.info>.
5. European Research Area, dostępne przez: <http://ec.europa.eu/research/era>.
6. Interreg, dostępne przez: <http://www.interreg-sverige-norge.com>.
7. Lifelong Learning Programm, dostępne przez: <http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme>.
8. Międzynarodowa współpraca w dziedzinie badań naukowych, dostępne przez: <http://www.amb-norwegia.pl>.
9. Norwegian Centre for International Cooperation in Education, dostępne przez: <http://www.siu.no>.
10. Smits R.J, Don't talk! Invest!, EU's Research Directorate-General, dostępne przez: <http://www.forskingsradet.no>.
11. Strategy for International Cooperation 2010-2020, The Research Council of Norway, November 2010, dostępne przez: <http://www.forskingsradet.no>.
12. Study in Norway, dostępne przez: <http://www.studyinnorway.no>.
13. The International Association of Universities, dostępne przez: <http://www.iau-aiu.net>.
14. The International Scholarship Section (IS), dostępne przez: <http://www.forskingsradet.no>.
15. The Research Council of Norway, dostępne przez: <http://www.forskingsradet.no>.
16. The University of the Arctic, dostępne przez: <http://www.uarctic.org>.
17. UNISKA, dostępne przez: <http://www.uniska.org>.
18. Wendt R., Czym jest networking Networking (definicja/określenia), dostępne przez: <http://wendt.pl/blog/?p=4>.
19. Wierzyński W., Społeczny wymiar innowacji, 2011, dostępne przez: <http://www.pi.gov.pl/PARP>.

